

A MUNKÁHOZ KÖTŐDŐ NÉPSZOKÁSOK

1. A FONÓ

Régebben sok kendert termeltek, melyet télire előkészítettek, hogy azt megfonják. Van szösz és szál kender. Mindakettőt külön fonják, és azután a durgát is. A fonalból szöttek lepedőket, kendőket, törülközőket, ingnek valót, gatyát, pendelyt stb.

Télen az asszonyok régen egy üres házat fogadnak ki, és oda járnak fogni. Többen össze ülnek, 25–30 fő is, leányok is.

Járnak vagy hat hétig, nyolcig, amíg van mit fogni. Eljönnek a legények is. Sok vicc, tréfa és moka megy végbe. Mindenki visz magával egy kis széket, amire leüljön. Egész éjfélig, sőt 2 órákorig is fonnak. Kéthárom, sőt, aki nem lusta, még négy duvaszkát is megfonnak. Más fonókból felöltöznek a legények és leányok maszkáknak, és elmennek, özszejárlják a fonókat. Le-letéplik az állarcokat, hogy megismerhessék őket.

Mikor vége felé járnak, hogy már kevés fonó van, akkor elhatároznak, hogy készítenek elő egy fonó tiszteletet. Ide visznek az asszonyok tésztát, kürtöskalácsot, pálinkát stb., főtt kukoricát, szilvával vagy körtevel. Szól a zene, esznek, isznak, táncolnak.

A leány elejtette az orsót, a legény felkapta, és csak csókért adta vissza, szóval a leánynak ki kellett váltani.

Itt egy verset irok le.

339.

Mostan én jöttömben egy dolgot mondanék,
Dolgaim iránt arra mert igen ráérnék,
Ha a fonósereg megnem haragudnék,
Róluk is egy verset majd én is mondanék.
Közpéldába szokta a fehérszék mondani,
Hétfőn, kedden, szerdán soha nem jó fogni,
Sőt azon napokon nem jó matolálni,
Mert az ilyen fonal nem fog jól megkelni.
Csütörtökön pedig olyan magyarázat vagyok,
Hogyha este fonnak, ördög örül azon,
Nagy sok üres orsót hány bé az ablakon,
Rettenetes zörgést támaszt a padláson.
Sátoros ünnepre szösz marad guzsalyán,
Szörnyű csoda leszen az embernek házán,
Kolbász, hurka leszen ünnepelő rudján.
Ne szánd hát jó tüzet rakj belőle konyhán.
Rossz ember volt az első, ki csinált orsókat,
Megérdemelt volna teste metélve sót,
Nem érdemelt volna, meghidd, egy szem borsót,

Áldott ember volt aki csinált boros-korsót.
Klári s Mári szöszét azért nem fonhatta,
Rakáson az egér mind össze hugyozta,
Guzsaját nem látta öt honaptól fogva.
Mint a csaplárnénak maga megmondotta,
Erzsi szaparicska, Kata hamarocska,
Rózsika puhácska, Éva s Boricácska ivó pálinkácska,
Hej de köztük ritka a jó fonócska.
De álmas Rebeka mit szunyodsz mint patkány,
Jobb volna fonódot ribálnád guzsaján,
De anyád sem kapott, mint te a fonócskán,
Alvásába halt meg egy száraz padocskán.
Seregestől néha a fonóba mennek,
Kender munka felől keveset végeznek,
Hanem puntóránként inkább filléreznek,
Mi dolog utcánként, arról beszélgetnek.
Ritka az a legény, akit meg nem szólnak,
Nincs is becsülete köztük a jámbornak,
Sok apró csúfságot, mesenevet adnak,
Fonó seregében ezzel mulatoznak.
Rúdra hányja fonó fonalát e háznál,
Dicsekedik vele de nincsen több annál,
Guzsalyát sem látta több két hónapjánál,
Nincs is unalmasabb munka a fonásnál.
Ha így csufoltatom, orsom megátkozom,
Orsom és guzsajom korcsomába hordom,
A matólámat is áruba bocsájtom,
Pálinkából szótt istráanggal magam felakasztom,
És így mentem meg magam a fonástól,
Éjjeli s nappali sok viraztgatásról.
Búcsút veszek akkor pergó guzsajomtól,
Mik sokszor elnyomtak aluvó ágyamtól.
A kik nem ilyenek, mind megbocsássanak,
És ezután is dolgozhoz lássanak,
Szöjjenek, fonjanak mással is fontassanak,
Kivánom a jóban mind meg maradjanak.

Dalok a fonóban**340.**

Komámasszony pendelye,
 Karóra van kitéve,
 Komámasszony őrizze,
 Nehogy a szél elvigye.

341.

Orsó, guzsaj, matóla,
 Veszett volna pokolba,
 Hogy ne gyült volna meg
 Az asszonyok dolga.

342.

Virágos kenderem jól ázott a tóba,
 Szeretóm, a ki van, eljön a fonóba,
 El ejtem az orsóm, lesz majd ki fel adja,
 Szerelmes szívemet lesz ki vigasztalja.
 Elejtem az orsom, lesz majd kifeladja,
 Bánatos szívemet nincs ki vigasztalja.

2. AZ ARATÁS

Régen, egészen 1938-ig, az aratást két hét alatt lebonyolították. Mivel hármás határa volt a községnek, így mindenki ugyanabban az időben végzett minden mezei munkát. Volt őszi, tavaszi, nyomás. Az őszi határba csak őszt vettek, rozs és búza, a tavaszi határba árpát, pityókát, kukoricát, kendert, répát, mákot stb. vettek az emberek. A nyomást háromszor szántották meg egy nyáron őszi, meg is trágyázták, és őszi bevetették. Jó termés is volt ám akkor, mert pihent a föld.

Mivel a legtöbb embernek volt földje, családjával nem tudta elvégezni az aratást, mert bizony akkor még mindenki sarlóval aratta a gabonáját. Így kénytelen volt aratókat fogadni. Egy arató napi munka bére 1 fél véka buza volt. Az ember fogadott 12-14-nél több aratót is, hogy tudják minél hamarább befejezni az aratást. Minden munkás legtöbb 7 gyűjtést kellett arasson. Az aratáson volt sok minden móka, ének, csengett a mező a daltól. Boldog is volt az ember. Mindenki aratott, azután árpát kaszál, mielőtt aratás lett volna, a szénát le kaszálták az erdőn és a mezőn, begyűjtötték. Mikor vége volt az árpa kaszálásnak, és jól ki száradt a kalongya, akkor bekezdtek a behordást (úgy az őszi, mint a tavaszi). Mikor be volt gyűjtve minden, akkor jött a cséplés. A cséplésnél a szomszédok segítettek egymásnak. Ment is a munka, szerette mindenki a munkát.

Mivel hármias határa volt a községünknek, nótát is kezdtek róla, azt, hogy:

343.

Szentléleki hármias határ,
Bolond a ki lányokhoz jár, nyekó, nye
Mert én menyecskéhez járok,
Selyempaplan alatt hálók, nyehó nye. stb.

Mivel az aratásról van szó, itt leírom a kiváló jó eledelt.

A lönye: *Ez szárított, vagyis kemény kalács, és cukros mákkal készül. Az aratásra sok kalácsot sütnék, s jól tartják az aratokat, a lönyét a déli, vagyis az ebéd után adták az aratoknak, csináltak egy nagy teknővel. Elkészítési módja a következő képpen történik.*

344.

Ej, jó es az a lönye, de a faluban senki ojan jól nem tudta csinálni, mint Dézsi Andrásné asszonyom ökeme. Éds'anyámék oda jártak dolgozni, mert szép nagy birtoka volt ökeminek, s akkor nem ment ilyen hamar az aratás, mint most. 15–20 aratóra volt szükség, míg benne tartott, met kézzel arattak. Éds'anyámék, mint gyermekeket, münköt es elvittek. Nagy meleg vot. Úgy kilenc óra tájban már a kutya es kivette a nyelvit a szilvásba. Éds'anyám oljan jó vicces asszony vot, hogy úgy félvállról oda vetette a gazduramnak: „Bizony gazduram, ebbe a nagy melegbe elcsuszniék a cibre után egy kicsi lönye is.” Gazduram minyá oda hívút ingem, s aszonygya: „Te Aniska, meny haza, s mond meg aszonyod ökeminek, délbe a cibre után hozzon lönyét es”. Mikor én haza mentem, s mondtam ökeminek, aszonygya: „Sujt francot a beletekbe”. Met ilyen szó kimondó volt ökelme. De azért jó lelke vot. Mínyát elészette a fehér búzalisztből süttött lepinyeket, szép vékonyka karécokra vagdalta, a tékából elévette egy kenyeres kas aszalt perpenca szilvát, s megmosta egy nagy kászróba, a fütőre tette, s vízzel feltöltötte. Mikor a szilva megfőtt, a levit leöntötte, megnádmérezte, s hülni tette. Míg a szilvalé hült, élémbe csapott egy nagy máktörő mozsarat, „Törjed Anis, ha lönye ke neked!” Hát én törtem, törtem, de én úgy meguntam már, úgy fájtak a karjaim, mintha szakadnának le, met mit gondol, istálom, sokat kell 16 aratónak törni. De azt a nehezen finomra tört mákot, mert asszonyom ökelme lönyéibe nem ropogott a mák a fogunk között, nádmézzel jól esze keverte egy tálba, s azután a lepiny karékokat előre a szilva lébe mártogatta belé s azután avval a jó nádmézes mákkal meghintette.

Délbe úgy jól laktunk belőle, hogy félre állt a hasunk tőle. De ment es utána az aratás!

Elmondta egy öreg néni, Hosszú Anna.